

namreč po hrihah nakopičili derv in germade zažgali. To je šlo tako berzo naprej in je bilo tako vse uredjeno, da se je hipoma po celi deželi doznalo, od kje da se bližajo Turki, al jih je veliko ali malo itd. Al to je kriva misel, — kresi so veliko stareji ko turške roparstva.

Koren besede „kresa“ je v glagolu „kresati“, „kresšem“ — in kresilo der Feuerstahl, kakor ime boga „Peruna“ v „perim“, „pereti“, „pereč ogenj“ kadar je koža človekova rudeča in ga peče. Odtod tudi znana prešičja bolezen „pereč ogenj“.

Opomniti še moram pri ti priložnosti, da tukaj, kadar se od svetnikov govori, se ne reče, na priliko, „o svetem Petru“, „o svetem Jurju“ bom to ali uno storil, ampak „o Petrovi“, „o Jurjevi“, „o Miholji“, „o Martini“ itd. — Duhovo sem zato izpustil, ker ni nič posebnega o tem prazniku.

S temi versticami sem častitim bravcom imenitniše praznike celega leta pri Bistričanih naznanil.

Med mitiskimi osebami so tukaj najbolj znane sledeče: 1. Okodlak. Od okodlaka pripovedujejo stare basni, da pride ponoči in spijočemu človeku kri spiše. — 2. Kurant, Bog pijancov. O njem se dosti pripoveduje; neko pravlico sem že v „Novicah“ razglasil. Pravijo tudi, da ga niso hotli v nebesa uzeti; on pa je bil pameten; vergel je berž svoj plajš za vrata rekoč: „Kdo mi če kaj, zdaj sem na svojem.“ Pravijo tudi, da je Kure v mescu in da zmeraj meh poteže kovački. — 4. Rojenice ali Vile, velike bele žene, ki človeku v vseh stvareh pomagajo. — 5. Mora \*) težka debela žena, ki se človeku z vso močjo na persi usede in ga tako dolgo tlači, dokler ga ne umori. —

Žegnanje cerkva imenujejo tukaj „opasilo“. Marsikter bravec si bo mislil: od kod to ime opasilo? Razjasniti mu tedaj hočem.

Pravil mi je stari mož, da še dobro pomni, ko so cerkev na ta dan s konopom, kakor človeka, ki mu je god, opasali. Zato je še navada, da rečejo, kadar gredo komu god voščit, „gremo ga vezat“.

Pri mertvih imajo tu ravno take navade, kakor po drugih krajih Krajskega. Ko zvejo, da je v ti ali v kaki drugi hiši kdo umrl, pridejo zvečer sorodniki (žlahta) in bivši prijatli mertvega. Sedé za panjem se razgovarjajo in za povečerek kroži večkrat hleb fermentovega \*\*) kruha in bokal vina. Ko se je že noč nagnila in zvezde so zahajati jele, gré vsak na svoj dom počivat.

Drugi dan sprejmijo vsa rodbina in prijatli mertvega v hladno zemljico. Posebno ženske cvilijo brez mére. Ko so ga pokopali, se vernejo vsi in gredo v kako kerčmo si spirat žalost s Kurantovim sadom. Osmi dan so vsi h kosilu povabljeni ter praznujejo „osmino“. —

Pustimo zdaj mertve in pogledimo kako oni slovenski jezik govore. Bistričani kakor se oni edino imenujejo, imajo dosti čerk ali pismenk, katerih njih sosedje ne poznajo in še težko izgovarjajo, kakor: horvaški *ć*, skoraj v vseh besedah kjer imamo mi *ć*, n. p. *peć*. — *h* izgovarjajo skozi nos — *u* izgovarjajo kakor *ž*, pa ne v vseh besedah, n. p. *düh*, *klobük*. — *o* večkrat kakor *u*, n. p. *Bug* = *Bog*, *rug* = *rog*. Še dokaj malih razločkov imajo v svojem jeziku, katerih drugi Krajci, če so ravno samo pol ure od tukaj rojeni, izgovoriti ne morejo.

S tem sklenem ta svoj sostavek in obljubim častitim bravcom, da jih bom še bolj soznanil z narodnimi pesmami in s pripovedkami, kakor sem že enkrat rekel, ako mi Bog ljubo zdravje dá, da bom mogel o letošnjih šolskih praznikih, ki pa se v Reki mesec kasneje, kakor drugod začnejo potovati po svoji domovini. Spotoma pozdravljam vse svoje nekdanje ljubljanske součence in jim želim, da bi šolske pra-

znike veselo preživeli. Prosim jih pa tudi, naj bi nabirali pripovedke in pesmi po deželi. Draga domovina naša ima dosti lepega; če se pa to berzo ne zapiše, bi se utegnilo pozabiti. Z Bogom! —

Janez Bilc, Bistričan,  
učence 6. gimn. šole.

## Ozir po Istri.

### Razvaline na iztočni strani Učke.

Med Plominom in Kozljakom je neki precej visok in na zapadni strani zavolj strašne stermine neprehodljiv grič, najjužnejši ogranek gore Učke, na katerem se vidi pod samim verhom nekoliko zidovja in obokov okolo neke šupline; pastirji pravijo, da je od ondot skoz vrh prodor (tunel) na izhodno stran brega. Nekoliko niže od onega prodora, eno uro nad Beršecom, je vrh imenovan Gradac, kjer se še nekoliko starega zida najde.

Male pol ure od Lovrana na jug iz ceste Medvejah, kjer se potok izpod Učke po Lovranski Dragi v morje izteka, se vidi na desni strani tega potoka neka visoka sterma pečina, in v njej vhod v velike podzemeljske jame, v katerih se najdejo znamenja dela človeških rok. Te jame se imenujejo Oporica, in Lovranci pripovedujejo, da so se onde v davnih časih ljudje pred vojsko poskrivali. Dobro pol ure od te Oporice na sever, in debelo uro nad Lovranom je vrh s podertinami, ki se imenuje Knjez grad. V vse te kraje prihajajo bližnji in daljni zaklade kopat.

J. V.

## Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz loške doline. 1. aug. D—n. Res veselo mora biti za vsacega prijatla šolstva in vsacega rodoljuba, ako bere in sliši, kako da po Krajskem šolstvo napreduje, kateri le koliko razume, kaj dobrega so šole, in kaj da so za omiko ljudstva, za požlahnjenje serca in za izbistrenje uma. Povsod zavoljo tega šolstvo širijo, ga zboljšujejo, nove šole napravljajo in dozdanji slabi stan nekterih učnikov zboljšujejo. To je pravo!

Radostno prebiraje gosp. Praprotnikov popis „Ljudsko šolstvo na Krajskem“, sem najdel male fare s šolo, srednje fare z dvema učnikoma. Toliko bolj me je žalilo, da Ložka velika fara, ktera šteje blizo 5000 duš, kjer je čez 300 za šolo ugodnih otrok, ima le eno sobo za šolo in le enega učenika. So sicer šolarji tako razdeljeni, da jih kakih 80 zjutraj, drugih 80 pa popoldne v šolo hodi, ali kje so pa ostali drugi, ki ravno tudi potrebujejo šolskega podučnja in olíke za človeštvo potrebne? Kaj pa nedeljska šola? Žalostno povem, kar sem iz ust tukajšnjega učitelja sam slišal, da dokler so nedeljski učenci in učenke skupaj v šolo hodili, jih je še nekaj prišlo, potem pa ko so bili razdeljeni, da so fantje posebej in dekleta posebej v odločenem času smeli v šolo hoditi, so skoraj vsi iz šole ostali. Taki razvadi v okom prití, bi se pač morale oistre strune napeti! Kaj da je vzrok slabega stanú šolstva pri nas in kako ga zboljšati, ne bom govoril, saj vedó gospodje, katerim je šolstvo izročeno, to sami, kaj je storiti, čeravno je včasih sila težko; jez le toliko rečem sploh, da dobra šola mora imeti prvič dobrega učenika; učenik mora v vseh rečeh svetilo biti šolskim otrokom; spoštovan mora biti od otrok in od staršev. — Dalje morajo stariši učnike podperati, da so skerbni zato, kar se v šoli učijo, da z učnikom vred hvalijo in grajajo, kaznujeje in obdarujejo svoje otroke po zasluženji. Bodi Bogu milo! da marveč so stariši zoperniki učnikov in šolstva, in da tako podirajo kar se v šoli zida! Nam pa je treba še enega učenika, ker samo eden ne more toliko učencov in učenk v redu imeti in jih ne more s popolnim vspehom učiti. Ali bi ne bilo prav, ako bi gospod beneficiat tudi v šoli učili, in da bi se jim letna plača zboljšala, ker imajo zdaj pač pičle dohodke? Zraven tega so duhovni najboljši vodniki šol, ker je navadno vsa njih

\*) Koren ti besedi je ravno umoriti (latinske Parcae). Pis.

\*\*) Pri nas se koruza sploh „fermenta“ (polaskem fermentone) imenuje. Pis.